

Ročník XIX.

říjen 2010

číslo 10

Den podzimní

Měj, pane dík. Rok prožil velký čas.
Slunečním hodinám přej stínů sklony
a na průhony vypusť vichry zas.

Poslední plody do plnosti nuť;
dva jižnější dny ještě jim dej, pohni
je k dokonalosti a svými ohni
vžeň do vín těžkých ještě sladkou chuť.

Kdo nemá dům, už stěží vztyčí krov.
Kdo sám je, tesknoutám se neubrání:
bdít bude, knihy číst, psát dlouhá psaní,
v alejích bloudit, jimiž hřbitov
neklidný vítr zvadlé listí vhání.

Rainer Maria Rilke

Foto: Jan Jelínek

Úvodem

Rok zestárnul do podzimu. Až budeme číst Okénko, už budeme vědět, zda bylo dobré mít veliké množství kandidátek a tak mnoho kandidátů do obecního zastupitelstva. Vážíme si těch, kteří jsou sebekritičtí ke svým možnostem sloužit obci a odpovědně k jejímu prospěchu pracují. Řídit obec je náročnější než řídit firmu, obec má svou duši.

Udělení Nobelovy ceny čínskému disidentovi Lio Siao-pemu a propuštění kubánského disidenta José Luis Garcia Panegoeho nám připomíná, jak veliká část lidstva trpí nesvobodu. Má pro nás větší význam svátek 28.října nebo Valentýn, Památka zesnulých víc než Halloween?

Mysleli jsme na horníky zavalené v Chile. Otřásli jsme se ošklivostí nad smrtícím bahnem, které se vyvalilo z hliníkárný v Maďarsku.

Modlíme se za nového biskupa. Kdepak to vázne? Po staletí byli biskupové voleni místní církví. Selský rozum osvěcený nasloucháním Bohu v modlitbě se osvědčil i v době bez internetu a mobilních telefonů. Tak se stali biskupy sv. Mikuláš, sv. Ambrož a mnoho a mnoho dalších.

/v

ČEKÁNÍ NA ... BISKUPA

Čekáme na něho v Hradci Králové už dost dlouho. Možná si myslíme, že NÁM by to hledání tak dlouho netrvalo. Jenže to by nebylo tak napínavé. A bylo by to bez tajnostkárství, dohadů a klepů? Kdo přijde? Bude to osobnost úrovně Kordače, Berana, nebo ještě žijícího polského Nossola? Podle koncilní konstituce o církvi čl. 27 „vykonává biskup moc jménem Kristovým. Jeho moc je vlastní, řádná a přímá. Její vykonávání řídí papež. Biskup nesmí být považován za pouhého zástupce papeže, protože – jak už bylo řečeno – má svou vlastní moc a je v úplném slova smyslu představeným lidu, který vede.“ Je totiž přímým nástupcem apoštolů. Je spolupracovníkem papeže. Není tedy vůbec pouhým úslužným úředníkem papežské kurie ani úlisným dvojanem Jeho Svatosti. Proto se nebude vymlouvat na vrchnost, nebude jen příjemcem rozkazů shora. Nebude to člověk léta toužící po mitře (nemoc zvaná „mitrosis“). Nezavede dvorní ceremoniel ani absolutní vládu. Doufám, že

si nový biskup uvědomí, kolik jeho diecézánů trpí suverenitou některých farářů a jejich protichůdnými, nejen teologickými, názory a „zásadami“. Měli by ho zajímat zvláště ti pánové, kteří ho zastupují na vikariátech. Nevyužívají svou autoritu. Mnozí ani nevědí, co se děje 3 km od nich. A vědí-li, hrají mrtvého brouka. Mám s tím zkušenost 41 roků, co jsem v diecézi.

Biskup je zosobněn Kristovo „JÁ“ mezi námi. Ale také Achillova pata církve. „Jsem někdy v pokušení zoufat si nad svými neschopnostmi, slabostmi, ubohostmi, těžkostmi, překážkami, nad svou únavou ze života.“ (Kardinál Schönborn). „Myslím, že my biskupové bychom udělali lépe, kdybychom měli méně různých setkání a častěji byli ve zpovědnici.“ K tomu kolínský kardinál Meisner: „Ptám se, zda nechce Duch sv. jinou podobu církve: méně klerikální a prostého zevnějšku...“

„Pane, tam jsou šťastni tvoji věrní, kde takové sluhý máš. Ty se jim v nich dávaš... v nich my tebe přijímáme.“ (Nešpory o duchovních pastýřích). Budeme zvědaví... *Jan Rybář*

O POSVÍCENÍ VŠECHNO TO VONÍ

Co slavíme o posvícení? Co znamená posvěcení? Slovo svatý se díky kýchovitým obrázkům a špatných životopisům svatých stalo nadávkou: „Nedělej ze sebe svatouška“, „ty jsi nějaký svatý“.

Slovu zasvěcený už rozumíme lépe: „Zasvětil svůj život vědě, umění, fotbalu...“ Svátost je setkáním s Bohem, který se nám zasvětil a zasvěcuje. Při křtu Bůh veřejně prohlašuje: „Ty jsi moje milovaná dcera, milovaný syn“. A my na to odpovídáme svým zasvěcením se Bohu, dáváním se do jeho služeb. Při křtu a bířmování službě světu, manželé při svatbě se zasvěcují jeden druhému a pak společně dětem, kněží slouží lidu božím, ve svátosti smíření přijímáme službu milosrdenství božím a odpovídáme nápravou života, na svátost nemocných odpovídáme Bohu novou péčí o život a o soužití s druhými.

Prosbou: „Posvěť se jméno tvé“, vstupuji před Tvář boží s hledáním, čím, kde a jak mám spolupracovat s Bohem.

Žít s druhými v rodině v porozumění, souhře a spolupráci je obohacující. Otevřená rodina je požehnaním pro druhé. Rodina křesťanů má sloužit i těm, ke kterým svými možnostmi dosáhne.

Nikdo nemůžeme dát to, co nemáme, proto potřebujeme věnovat dost úsilí vlastnímu posvěcování. Ladit s druhými a spolupracovat s nimi mohou natolik, nakolik něco sám umím a nakolik ladím s Bohem.

Posvícení vychází sice z výročí posvěcení kostela (narozenin kos-

tela), ale především je oslavou společenství Boha a nás křesťanů (Boha, který se zasvětil nám a nás, kteří jsme se zasvětili jemu). Skoro všechny ostatní jazyky mají jedno slovo pro církve a kostel. Církve je společenství božím lidu, který společně pracuje, modlí se a slaví. Jako spolu drží každá slušná pokrevní rodina a v ní jeden brání druhého, tak by to mělo být v církevní obci. Skrze krev Kristovu si jsme blíží než skrze krev rodičů.

Když před léty někteří kněží podepsali Chartu 77, byli v církvi silně pomlouváni. Zkusili i od představených církve. Josef Zvěřina (jeden se signatářů) vzpomínal bitvu Izraelitů s Amalečany - muži bojovali, Mojžíš se modlil a dva muži mu podpírali vztažené ruce. „Když nebojujete, ani se nemodlíte za ty, kteří bojují a ani nepodpíráte ruce těch, kteří se modlí, neházejte alespoň klacky pod nohy bojujícím“. Tak to má být i v rodině dětí božích. „Co jste udělali jednomu z posledních - jako byste prokázali mně (pomoc i pomluvu)“.

Pohané se snaží posvětit určitý prostor, aby do něj přilákali božstvo, snaží se posvěcovat věci - vyjímát je z běžného používání - pro kultické jednání. V židovství a křesťanství je to jinak, opačně. Bůh svou blízkostí a péčí posvěcuje - ovlivňuje, přetváří člověka k jednání podobnému svému jednání. První křesťané nesvětili kostely ani bohoslužebné náčiní, kostel a všechny věci v něm byly posvěceny první bohoslužbou. Máme především pečovat o své posvěcení. Posvěcené věci nám sami od sebe nepomohou. Je třeba vědět o našich pohanských sklonech, které se snaží manipulovat s Bohem.

Slavnost posvěcení má veliký program. Kdo mu rozumí, kdo zakouší velikost zasvěcení Boha lidem, ví, že posvícení je víc než jen slavnostní oběd, posvícenské koláče a folklorní zvyky. To vše máme rádi, ale křesťanský život nás vede výš a blíží. /v

TAJNÁ BOHOSLUŽBA A MERUŇKOVÉ KNEDLÍKY

Na nudný život si rozhodně stěžovat nemohu, říká v rozhovoru s Josefem Beránkem Dana Němcová. „Takový bych snad ani nesnesla“, směje se žena, která vychovala sedm dětí a patří k nepřehlédnutelným osobnostem české společnosti.

Během života jste se dostala do mnoha velmi rozdílných rolí od disidentky a ukližečky po poslankyni a členku rady vlády. Která role vám byla nejbližší?

To nebyly role, to byl život! (smích) Ale mám-li přesto odpovědět, nejbližší mi byla „role“ mateřská. Myslím předně ve vztahu k dětem, a pak obecněji ve vztahu k lidem, proto jsem konečkonců také studovala psychologii.

Vedle toho ale z vašich životopisů vysvítá, že vám je blízká určitá svobodomysl-

nost, smysl pro recesi...

To určitě. Doufám, že mě smysl pro humor neopustil ani dnes. Víte, v dobách pronásledování jsme zažili spoustu veselých příhod a komických situací. Důležité bylo, že jsme v tom nebyli sami. Vzájemně jsme si pomáhali. Díky tomu jsme s humorem zvládali i nepříjemné situace, jako byly výslechy, domovní prohlídky. Všechno se dá zpracovat s nadhledem a s humorem.

V jednom rozhovoru jste vzpomínala, jak jste přehali s dětmi lesem, abyste unikli policii a dostali se na koncert zakázané hudební skupiny...

...a nakonec nás v polích zastavilo auto, všechny nás legitimovali. Ale to byla spíš taková hra, kdo z koho. Dokážeme jim zmizet? Jak budou reagovat? Podařilo se jim počítat si na nás a zjistit naši identitu.

Dalo by se říci, že jste měla v sobě i špetku disidenství odmalička?

Takhle bych to neřekla, i když určitou svo-

bodomyslnost mám, myslím, po tatínkovi. Prostě jsem se jednoho dne octla v situaci, kdy jsem nemohla jednat jinak. A pak už cesta zpátky nebyla. I obyčejnou elementární slušnost a pravdivost tehdejší režim nazýval „podvracením“.

Kdy nastal ten den zlomu?

Myslím, že to bylo už v začátcích normalizace, když jsme navštěvovali koncerty neoficiálních kapel a najednou jsme viděli, jak lidi zcela nevinní - jako třeba jedna velmi slušná dívka Miluška Štěbichová - skončili v kriminále. To už prostě nešlo mlčet.

Často v rozhovorech říkáte, že jste se za minulého režimu angažovala ve prospěch utiskovaných kvůli dětem, aby věděly, že člověk má o něco usilovat, nežít ve lži. Skutečně to ale bylo tak jednoduché, když jste byla ve vězení a váš manžel také a hrozilo, že děti půjdou do děčáku? Když jste věděly, že režim je nejen nepředvídatelný, ale někdy vysloveně krutý?

A dalším důvodem pro mne bylo, aby se naše děti nemusely ptát: „Proč jste si to všechno nechali líbit?“ Aby věděly, že je třeba se postavit proti tomu, co člověka znevolňuje, co ho nutí dělat věci, které dělat nechce... Které dokonce považuje za špatné. Aby věděly, že nelze mlčet k tomu, co je nespravedlivé. Že je třeba nést občanskou odpovědnost.

Ale abych se vrátila k vaší otázce, bylo těžké jen pomyslet, že by děti byly předány nějaké výchovné instituci. Naštěstí jsme věděli, že kolem naší rodiny je dost lidí, kteří se pokusí maximálně pomoci. Měla jsem zkušenost s tím, jak jsme se snažili pomáhat rodinám nespravedlivě odsouzených. A teď jsem věděla, že se na ostatní mohu spolehnout.

V jistém smyslu jsem ve vězení cítila i určitou úlevu. V předcházejících měsících se toho tolik odehrálo, že jsem byla vděčná za trochu „klidu“. Před tím jsem se starala já, a teď se o mně starali jiní. (smích)

Opravdu?

Rozhodně jsem se neuzírala, necítila jsem se nešťastná... Bachař měl třeba dojem, jak mě poníží, když mi dá ty nejsepranější tepláky a nejkratšími nohavicemi. To mně teda vůbec nevadilo. Vlastně to začalo celkem humorně, už když mě přivedli do cely.

První jídlo byla koprová omáčka. Koprovku mám totiž velmi ráda, a když mě sebrali, zrovna jsem měla doma kopr a chystala se, že ji uvařím! Bachař, kterému jsme říkali Šedivák, mi strká ešus a zlomyslně povídá: „To bys doma neměla, vid’?“ To mě teda rozesmálo!

Nevyvedlo mne z míry ani to, když mi na celu schválně dali cikánku, která měla vši. Dobře jsme si rozuměly a vši jsme se zbavily.

Byla jste někdy v situaci, kdy jste si řekla dost, víc už neunesu? Říkala jste si: Bože, jak se na to můžеш dívat? Udělej něco! Nebo jste spíš pochybovala, že by vůbec existoval?

Vždycky jsem měla pocit, že to se mnou Někdo nese. Necítila jsem se sama, proto to nebylo tak těžké. Díky Bohu jsem o něm, o jeho účasti dosud nepochybovala. Nějak o jeho přízivi vím a jsem za to vděčná. Víím, že si ji nemohu zasloužit, přesto, anebo právě proto mám pocit, že o mě ví, že se mnou počítá.

Nároky opakovaných výsledků, domovních prohlídek, vyhazovů z práce a věznění nebyly jediné náročné doby pro vaši rodinu, dovolte mi zmínit i dlouhé období odloučení s vaším manželem a tragickou smrt vašeho syna při dopravní nehodě, rychle se horšící zdravotní stav během druhého věznění...

To víte, že člověk kolikrát cítil smutek, obrovskou únavu, ale zoufalství opravdu ne. Podívejte, celé ty roky máme z oken bytu výhled na kostel svatého Ignáce. Tam vždycky

ky „dobiju baterky“.

Ale bojím se tam chodit příliš často. Nechci, aby pro mě byla návštěva kostela něčím všedním, mechanickým, Vždyť to má být svátek, obdarování!

Naše manželství bylo celé roky v klinické smrti. Ani když se manžel vrátil po revoluci z exilu do Čech, nebylo to jednoduché. Nakonec, když už byl velmi vážně nemocen, mi jednou v nemocnici řekl pro mě památnou větu: „Ale stejně jsme vždycky patřili k sobě dohromady.“ Jak ráda jsem mu to dosvědčila. Může se semlít leccos. Blbý je však zapomenout, že v upřímně založeném manželství je i ten Třetí, před nímž jsme je uzavírali a který se na to musí pořad koukat!

Dnes mám čas přemýšlet, nakolik jsem já sama tehdy chybovala a nakolik jsem byla svěhlavá.

Foto: Ondřej Němec

A starosti o zdravotní stav? Bratra osla je lepší si moc nevšímat!

Vy jste nikdy neměla strach?

Samozřejmě, celá naše situace byla „o strach“. Ještě dlouho po roce 1989 jsem měla v Bartolomějské ulici pocit, jako by mne kopal kůň do žaludku. Děsilo mne každé noční zavoznění zvonku u dveří.

Avšak takový ten hluboký, všeochromující strach jsem nezažila. Dneska si uvědomuju, že to není samozřejmé. Ale opravdu jsem nikdy neměla strach z možné ztráty Boží pomoci.

Jak jste k tomuto poznání Boží blízkosti a přízně dospěla?

Věděla jsem to nějak přirozeně od dětství. Přitom oba moji rodiče – jak to tehdy bývalo – nebyli praktikující, dalo by se říci, že se s církví rozešli.

Jak to myslíte – přirozeně?

Už jako malé dítě jsem toužila po jednom obrázku andělíčka strážníčka. Maminka mě

naučila dětskou modlitbu a obrázek mi koupila. Sice ne ten s tou lávkou, co jsem chtěla, ale jiný, který považovala za méně kýčovitý. Dnes myslím, že i ten byl kýč. (smích)

Později v Novém Městě nad Metují se mi líbil pan kaplan, který vyučoval katolické náboženství. Dokonce jsem se prokekla před jednou spolužačkou, že se mi líbí a klidně bych si ho vzala za muže. A ona mě pak vydírala, že mu to řekne a musela jsem pro ni krást sušenky. (smích)

Maminka, když viděla, že ke kostelu tihnu, nechala mne zapsat do Československé církve husitské. Bylo to praktické. Sbor sídlil u nás v ulici a pan farář byl slušný člověk.

Na gymnáziu jsem pak ze zájmu chodila v Chomutově, kde jsme tenkrát bydleli, na různé teologické přednášky. Po maturitě jsem chtěla jít na filosofickou fakultu. Tam jsem

se nedostala, ale dostala jsem nabídku studia na husitské bohoslovecké fakultě. Vypadalo to velmi slibně – nabídli mi i ubytování na koleji a stipendium. Ale rozhodování to bylo nesnadné. Co když během studia přijdu na to, že víru prožívám jinak. V Novém Městě nad Metují v katolickém kostele pro mne monstrance byla Boží přítomností. Byla dokladem čehosi aktuálního. Tady u „husitů“ to bylo všechno „na památku“. Nedokázala jsem si představit, že bych vystudovala něco, co bych pak nemohla s plnou odpovědností celým svým životem šířit a obhajovat. Co když se s tím nedokážu vnitřně ztotožnit? Takže jsem rozhodnutí o rok odložila. Mezitím jsem se dozvěděla, že existuje katedra psychologie. Pro mne spojovala nauku o člověku i o Bohu a rozhodla jsem se na ni přihlásit. Přijímali tehdy deset studentů a díky profesorovi Stavělovi, který se mne ptal místo na Těplova na Břežinu, jsem mezi nimi byla i já.

A takhle se to se mnou táhlo, vždycky mně křesťanství oslovovalo.

Na vysoké škole jste se seznámila se svým pozdějším mužem Jiřím Němcem?

Ano, Jirka byl opravdu apoštol, postupně a s opatrností uměl zaujmout a přesvědčit. Přes přirozené studentské tázání a existencialismus mne vedl ke křesťanství.

Díky němu jsem poznala výborné lidi, kteří zrovna nebyli v kriminálu, jako manžele Pastorovi, pana profesora Vašicu, který byl mým kmotrem a naším oddávajícím knězem.

Ráda bych zmínila i Pepička Zvěřinu, Oto Mádra, když se vrátili z kriminálů, a další moudré lidi, které jsme potkávali v těch fantastických šedesátých letech.

Ekumenický seminář, Dílo koncilové obnovy... byly to všechno etapy, do nichž jsem se zapojovala a hodně mě ovlivnily. Tehdy jsme podle estébáků byli placeni z Vatikánu a v sedmdesátých letech přímo CIA.

Tuším, že od barvotiskových andělíčků se během doby vaše prožívání víry hodně

proměnilo.

Určitě se posouvaly akcenty. Když jsme měli malé děti, pro mě byla nezářivější hvězdou Panna Maria. Velmi silně jsem vnímala mateřství. Později jsem se intenzivněji střetávala s Ježíšovým utrpením. Ne že bych si pro sebe nějakým způsobem přisvojovala nějakou roli, nějaký přínos tím, že mne bolel hřbet nebo noha. Prostě mne bytostněji oslovovala tahle část evangelijní zvěsti a její důsledky.

Základní důvěra, živé vědomí Boží blízkosti mi zůstalo. Jen si v posledních letech někdy říkám, že nejsem vůbec bohobojná, ani v tom dobrém slova smyslu. Víím, že Božímu obdarování nikdy nedostojím, nikdy si ho nezasloužím. Člověk jenom dostává a dostává... a říkám si, že to беру strašně samozřejmě... Jsem úplnej konzumák! (smích)

Vzpomínám si, jak jsme jednou tajně slavili bohoslužbu s Josefem Zvěřinou. Bylo to u něj v domečku v podkroví a po mši jsme dole dostali úžasně meruňkové knedlíky. Bylo to jako v ráji. Radost, porozumění, obrovské bohatství. Prostě okénko do nebe.

Podařilo se Vám předat víru dětem?

Dětem myslím ano, u vnoučat je to složitější. Mají křesťanství v úctě, ale že by byli všichni praktikující katolíci, to ne. Mládež dneska žije jiným tempem. Komunikuje především ve virtuálním prostředí – zatímco já si vystačím bez počítače. Když vidím, kolik času tráví u internetu, někdy mne ta disproporce zájmu o reálný a virtuální svět děsí. Ptám se, zda dokážeme tuhle techniku využít k dobru.

Životní styl mladých se kompletně proměnil. Jednou za rok jdou s námi se vši úctou na pouť u nás na chaloupce, kde jsme za ta léta vybudovali malou kapličku. Přijdou všechna vnoučata. Ale vidím na nich, že prožívají rozpor mezi životním stylem dnešních mladých a tím, k čemu by se zavázali, kdyby přijali náboženství se vším všudy. Je třeba trpělivosti a být připraven mít čas, když bude příležitost s nimi mluvit. V tom směru jsem taky leccos dlužná...

S námi má Bůh také trpělivost. Koneckonců mne si také přitáhl k sobě, aniž by mě rodiče k Němu systematicky vedli.

Když jsme se dostali do současnosti, jak se díváte na ty dvě desetky let, které utekly od sametové revoluce?

Pravda, myslela jsem si, že když lidé dosáhnou svobody, po níž tenkrát volali, budou si s ní trochu víc vědět rady. Myslela jsem si také, že projevíme trochu víc schopnost pokání za špatnosti předchozího období. Asi to bylo trochu naivní očekávání, lidé jsme pořád stejní.

Mnozí si neuvědomili, že svoboda něco stojí – energii, čas, peníze, sebekázeň, že je třeba o ni neustále pečovat. Kdekomu stačí, že má možnost přijít k prachům, a v tom vidí svobodu. Třeba až se nasýtí, pochopí, že jen peníze nestačí.

Církev měla po revoluci obrovský kredit, potenciál srozumitelného přesahu mělo i Desetiletí duchovní obnovy. Dnes jsme

Jménem lidu

Povstaňte!
Jménem lidu: !!! ...

Pětadvacet let.
Ludva s Martou doživotí.
Tři sekeru – dva provaz.
Kdo je ten lid?

Po šestnácti letech nás pustili.
Mne a Martu.
Brzo pak umřela.
Ludva umřel tam.

Zrušili rozsudek – všechno byla lež.
Jménem lidu.

Náš soudce nepřišel před soud.
Skončil prý v blázinci.
Museli ho zavřít a hlídat.
Chtěl utíkat, drželi ho.
Úpěl, že na něj jde pět chlapů.
Tři bez hlavy a dva nesou oprátku.

Ten, co nás udal, bydlí vedle.
Bere penzi a kropí zahrádku.
Nemůžu mu odpustit. Není co.
Vedení přec říkalo lidem pravdu.
Co on udělal? Nic!
Nic?

*Petr Piřha
z knihy Plody zla*

v období tříbení, zrání naší opravdovosti. Církev dnes má mnoho tváří, aniž by byla podobizná, a to je dobře.

Mě osobně těší, kolik dnes vychází literatury. Každý kdo má zájem, má kam se obrátit. Komu naše zvěst radostná nepřipadá, třeba její naději objeví zítra.

Byly doby, kdy vaše domácnost byla „otevřená“ všem potřebným, mnozí na ty doby s vděčností vzpomínají. Časem se situace přirozeně změnila. Užíváte si dnes klidu, nebo vám cvrkot velké rodiny chybí?

Musím přiznat, že teď téměř v sedmadesátiletých letech jsem ráda, když si mohu v klidu číst a vlastně nic nemusím. Tenkrát jsem měla pocit, že „musím“, ačkoliv jsem vždycky současně „chtěla“.

A jestli se cítím sama? Snad v tom smyslu, že mi občas chybí setkání s lidmi, s nimiž jsme leccos zažili a kteří mě už jen svou přítomností vždycky posunuli dál. Ale na samotu si nestěžuju a stále nestíhám, co je třeba.

Tuším, že v tichu a samotě může být člověk také obdarován, i když, abych toto do hloubky pochopila, na to jsem asi pořád nahluchlá. (smích).

*Josef Beránek
Univerzum, 3/2010*

SLAVÍTE RÁDI?

Většina asi odpoví, že jak co. Máme rádi oslavy, které se nás přímo týkají. Narozeníny, jmeniny, jubilea, svatby a křtiny... Tyto slavnosti udávají nový začátek či důležité mezníky v našich životech, poskytují nám příležitost k setkání s blízkými a milými lidmi, k ohlédnutí za tím, co jsme prožili. Také svátky, které jsou spojeny s rodinnou pohodou, patří k těm oblíbeným, čili Vánoce i Velikonoce. Třebaže jsou to svátky původně křesťanské, staly se součástí života věřících i nevěřících svou připomínkou domova (pro emigranty i vlasti) s ustálenými tradičními zvyky i duchovními tradicemi. Svátky patří nezbytně k našemu životu. Zvláště v době, kdy se pomalu stírá rozdíl mezi dnem pracovním a dnem volna, a my se honíme i ve svém volném čase, nabízejí svátky spočinutí, odreagování a snad i čas k zamyšlení.

Příliš si nevěme rady se svátky státními. Prvomájové průvody, nařízené manifestace a přehlídka úspěchů socialistické vlasti nás poznamenaly natolik, že nemáme chuť se čehokoliv podobného účastnit. Ze dne volna navíc máme radost, ale slavení s radostí přenecháme politikům či extrémistům. Přitom i tyto svátky připomínají události, které ovlivnily také naše životy. To, v jakém státě žijeme, co přispělo k jeho utvoření, jaké významné osobnosti ovlivnily naši historii, to rovněž souvisí s možnostmi, jaké před sebou máme.

Křesťané slaví svátky při bohoslužbách. Kládou tak tyto události do širších souvislostí; svou radost, vděčnost, ale i otázky a starosti předkládají „Vyšší Instanci“; hledají odkazy spojitosti mezi moudrostí Bible a dnešními problémy i úkoly, které jsou před námi. Snažíme zpřístupnit tento způsob slavení i širší veřejnosti. Snad se to daří při svatováclavských slavnostech. Další možnostmi jsou ekumenické bohoslužby. V minulých letech jsme se k nim sešli 17. listopadu, letos je chceme uspořádat 28. října v 17 hod. v orlickém kostele. Tímto jste srdečně zváni.

Ovšem ani křesťané nejsou vždy příkladnými občany a ani ty „své“ svátky často neslaví tak, jak by mohli či měli. Vábení dvou dní volna je natolik silné, že bohoslužby na svátek Mistra Jana Husa se u evangeliků v Letohradě nekonají. Nemyslím si, že je to nutně špatně. Strávit dny volna odpočinkem, uprostřed rodiny či přátel, na výletě v přírodě či po krásách naší vlasti nebo např. četbou se mi zdá jako velmi dobře využitý čas. I přitom bychom si ovšem mohli připomenout, proč nám byl tento volný čas věnován. Třeba tím, že si o tom něco přečteme – v novinách, časopise, na internetu, či dokonce v nějaké odporné knize. Můžeme také zajít na koncert, výstavu či přednášku k tomuto výročí; nebo jen tak na chvíli popřemýšlet, co nám utkvělo v hlavě ze školy, co jsme kdy v souvislosti s tímto dnem prožili, jak se kdy otiskl v našem životě.

Svátky jsou důležité. Patří k identitě našeho

ODBOJ NENÍ JEN PŘÁVO, ALE I ÚKOL

Francoouzský spisovatel LAURENT BINET (38) ve svém mládí uslyšel o pražském atentátu na Reinharda Heydricha. Doslova příběhu českých odbojářů propadl. Po deseti letech usilovné práce a pátrání napsal knihu HHHH, za kterou letos obdržel francouzskou prestižní literární Goucourtovu cenu. Kniha vyjde na podzim v nakladatelství Argo.

Během vojenské služby jste učil francouzštinu na Slovensku. Tam jste se poprvé setkal s tématem atentátu na Reinharda Heydricha, příběhem skupiny Anthropoid, osudem českých odbojářů?

Ne. O této historii mi poprvé vyprávěl můj otec, který se zajímal o druhou světovou válku. Už tenkrát mě to zaujalo. Až na pár specialistů se ve Francii o tomto atentátu totiž moc neví, ve školách se o něm neučí. Což platí i o dalších západoevropských zemích. Podle mého názoru přitom šlo o jeden z klíčových momentů druhé světové války.

Jak to myslíte?

Zaprvé to byl jediný úspěšný atentát na tak vysoce postaveného nacistického pohlavára. Často se zapomíná, že Heydrich byl v té době mužem číslo tři třetí říše. A taky se psal rok 1942, Němci ovládali celou Evropu, úspěšně postupovali na Východě i v Africe, vypadalo to, že jejich vůdčími osobnostmi jsou dokonalí, nezpochybnitelní lidé. Řekl bych nedotknutelní nadlidé, jak se taky prezentovali. A naráz přijde z Prahy zpráva, že tomu tak není, že i tyto osoby může dostihnout odplata. Což byl velice důležitý psychologický moment. Mimochodem, okamžitě ho pochopil geniální německý režisér Fritz Lang, působící v emigraci ve Spojených státech. Už v tom samém roce, kdy byl

národa, a tím dotvářejí i tu naši vlastní. Když nic jiného, připomínají nám, jak je náš život (tedy život jednotlivce, ale i národa) pestrý a proměnlivý, kolik už je toho za námi a na co všechno také můžeme být hrdí. Nabízejí čas k spočinutí a zamyšlení. Připomínají nám, že jsou v životě chvíle, kdy stojí za to bojovat, hájit a chránit to, co je nám drahé. A jsou pro nás rovněž výzvou být ve chvíli, kdy to bude potřeba, člověkem na svém místě, třeba jako Mistr Jan či studenti na Národní třídě.

Jiřina Kačenová

spáchán atentát na Heydricha, natočil film Hangmen Also Die. Když si název přeložíte, pochopíte, jaká byla jeho zpráva světu. Neboli „Kati také umírají“.

A je tu další argument: O atentátu i následné represii jsem prostudoval a přečetl hory materiálů. Myslím si, že tím brutálním vražděním českého civilního obyvatelstva, zlikvidováním Lidic v duchu pomsty a odplaty za smrt jednoho pohlavára, nacistický režim definitivně prohrál válku na poli propagandy. Akce „Konečné řešení“ tehdy ještě nezačala, a jakkoli byly děsivé lidské i materiální ztráty z nacistické expanze v cizích zemích, víceméně šlo o ztráty válečné. Jsem přesvědčený, že pravou tvář nacismu svět definitivně pochopil u vědomí tak velkého, pečlivě organizovaného a vědomého zločinu proti nevinným, jakým bylo vyvraždění a vypálení Lidic. Není jistě náhodou, že od toho okamžiku psali Spojenci na své bomby, kterými zasypávali Německo, „Za Lidice“. To samé

všichni se už nesmazatelně vryli do kolektivního podvědomí spojeného s nacismem a druhou světovou válkou.

Heydrich byl přece hlavním tvůrcem a organizátorem Konečného řešení židovské otázky.

Ano, ale když to přeženu, i tuto roli mu nakonec sebral někdo jiný. Dnes je s tímto plánem na Západě především spojován Adolf Eichmann, i když oproti Heydrichovi zastával v celé věci daleko méně důležité postavení. Avšak přežil válku, skrýval se, Izraelci ho unesli a před zraky celého světa v Jeruzalémě soudili a popravili. To vše přitáhlo k jeho osobě velkou pozornost západní veřejnosti v době, kdy už byl Heydrich díky výbuchu pumy v kobyliště zatažce dávno po smrti.

Kdy se ve vás zrodilo rozhodnutí téma tohoto atentátu literárně zpracovat?

Ještě jako voják na Slovensku jsem se jednou bavil o celé historii s tajemníkem francouzského velvyslanectví v Bratislavě, který se

Foto: Tomáš Svoboda

dělali i Rusové na pancířích svých tanků, „Pomstíme Lidice“.

Čím si vysvětlujete tento nezáměr o atentát na Heydricha a zapadnutí jeho významu na západě Evropy?

Jako šéf Hlavního úřadu říšské bezpečnosti a Bezpečnostní služby byl mužem, jenž se dlouho pohyboval ve stínu. Evropské, ale ani německé veřejnosti nebyl tak na očích jako třeba Goebbels, Himmler, Göring. Jedinou jeho funkcí, jež ho tehdy zviditelnila po celém kontinentě, se stalo právě postavení zastupujícího říšského protektora Čech a Moravy. Ze scény pak definitivně mizí už v roce 1942. Po válce se na Západě proto víc diskutovalo o rolích a zodpovědnosti vysokých nacistů, jakými byli už zmínění Goebbels či Himmler, jejichž moc a vliv končí teprve rokem 1945. Anebo těch, kdo stejně jako Göring byli souzeni v Norimberku. Ti

o atentát taky zájmal. Když vyprávěl o úžasné expozici k atentátu, kterou máte na Vítkově ve Vojenském muzeu, ale i o kostele Cyrila a Metoděje, kde se parašutisté schovávali, pochopil jsem, že musím do Prahy. Což se ale stalo až v roce 1999. Bylo to právě po návštěvě krypty pod tímto kostelem, kdy jsem se rozhodl, že o atentátu napíšu knížku.

Z toho podzemí pod kostelem Cyrila a Metoděje jsem tenkrát vylezl jako omámený, plný obdivu i dojetí. Vždyť tam dodnes vidíte stopy po kulkách ve zdech, lze

si to velmi dobře představit, co se tam dělo, co tam odbojáři prožívali. Proto můj obdiv k těm obyčejným lidem, kteří se o tak odvážný a současně šílený akt pokusili. Jenom ta představa, jak noční oblohou klesáte pod padákem k rodné zemi, okupované po zuby ozbrojenou cizí armádou, a někde v té tmě pod vámi možná spokojeně spí nedotknutelný zločinec, jehož dny jsou už ale sečteny. Ale i v té kostelní kryptě a už v obklíčení obrovskou přesilou si vedli obdivuhodně. Mě tam například velice dojal pohled na tunel, který z krypty razili. Těch pár metrů poslední naděje, marného, avšak důležitého pokusu o záchranu, dokazují jejich touhu po životě. Že nešlo o chladnokrevné profesionální zabití a fanatiky připravené obětovat v zájmu akce zločinu svůj život, jak je líčila nacistická propaganda, ale obyčejné mladé lidi.

pokračování na str. 11

AKTUALITY

Ekumenická bohoslužba ke svátku Dnu samostatnosti československého svátku 28. října v 17 h. v kostele na Orlicí.

PŘEDNÁŠKY ČESKÉ KŘESŤANSKÉ AKADEMIE:

- Ing. Jan Franc:

„Svatba v Káni Galilejské“

23.10. 19 h. evangelický kostel v Letohradě - **ThDr. Jindřich Halama: Modely vztahu církvi a státu** - 13.11. 19 h. evang. kostel - **ThDr. Martin Prudký: Židé jako inspirace a provokace křesťanům dnes** - 4.12. v 19 h. evangelický kostel v Letohradě - **MUDr. Zdeněk Susa: Tělo a duše ve zdraví a nemoci** - 29.1. 19 h. evangelický kostel

Život Boží křtem přijali

5. 9. Jan Krsek
10.10. Evelína Peteráčková
Růžena Poláčková
Benjamin Šulc
Josef Vychytil

Lásku, úctu a věrnost si slíbili

25.9. Martin Šubrt a Eva Jedličková

Ke vzkříšení jsme vyprovodili

1.9. Josefa Pospíšila 81 let
20.9. Miloslava Dolečka 53 let
21.9. Janu Mikyskovou 64 let
1.10. Vladimíra Kadidlo 71 let
5.10. Vladimíra Friče 64 let

ZÁPIS Z FARNÍ RADY 8. září

Prohlídka kaple Jana Nepomuckého na Kopečku se zúčastnilo každou první sobotu kolem 50-ti lidí.

Další věžička kaple Jana Nepomuckého na Kopečku se bude opravovat. Na větší opravu stát nedal peníze.

Přenaška Ing. Jana France: „Svatba v Káni Galilejské“ - 23.10. 19 h. v evangelickém kostele.

Ekumenická bohoslužba na 28. října - orlický kostel v 17 hod.

Pastoračního asistenta pro mládež Václava Nerudu jsme přijali na poloviční úvazek.

Svatováclavskou pouť připravujeme. Město Letohrad letos nebude pouť sponzorovat. Hlavním sponzorem bude pojišťovna GENE-RALI.

Skauti na pouti předvedou, jak „žijí“ skauti. Půjčení stanu z Neratova domluví Štefan Čanda. Paní Majvaldová nabízí vyleptat na skleničky nápis „Svatováclavská pouť“.

POMOC POSTIŽENÝM POVODNĚMI

Oblastní charita Ústí nad Orlicí odeslala díky dárcům z farností ústeckoorlického regionu na konto veřejné sbírky na pomoc postiženým povodněmi 353.186,- Kč.

Začátkem srpna postihly severní Čechy rozsáhlé povodně. Do pomoci se ihned zapojila řada oblastních, farních a diecézních Charit, zejména těch, které se nacházejí nejbližší zatopeným oblastem. Zapojilo se ale i mnoho dalších Charit z celé ČR, a to formou materiální pomoci, vysláním dobrovolníků na pomoc při úklidu zaplavených objektů a nebo finančními sbírkami. Koordinace pomoci se ujala Diecézní charita Litoměřice.

Charita ČR vyhlásila bezprostředně po živelné pohromě veřejnou sbírku na konto: **5015003434/5500** u Raiffeisenbank, VS 444, nebo dárcovské SMS ve tvaru: **DMS POVODNE2010** na číslo 87777. K 7.9.2010 se na účtu této veřejné sbírky shromáždilo 6.760.711,- Kč (včetně DMS).

Oblastní charita (OCH) Ústí nad Orlicí vyhodnotila jako nejúčinnější finanční pomoc. Proto ze svých zdrojů uvolnila částku 40.000,- Kč a požádala o spolupráci také okolní farnosti. Za pomoci farností: Bystřec, Dolní Čermná, Dolní Dobrouč, Horní Heřmanice, Horní Sloupnice, Choceň, Jablonné nad Orlicí, Králíky, Kunvald, Letohrad, Nekoř, Ústí nad Orlicí, Vysoké Mýto a Žamberk se podařilo vybrat 296.786,- Kč. Oblastní charita Ústí nad Orlicí tak včetně vlastního příspěvku a darů, doručených na středisko OCH v Letohradě, zaslala na konto veřejné sbírky CHČR celkovou částku 353.186,- Kč. Děkujeme upřímně všem dárcům, kteří touto formou vyjádřili svou podporu postiženým a děkujeme také všem správcům farností za jejich vstřícnost.

Podle vyjádření Romana Strižence z Diecézní charity Litoměřice, hlavního koordinátora charitní pomoci, jsou peníze z této veřejné sbírky určeny přímo postiženým lidem, kterým jsou rozdělovány na základě sociálního šetření. Sociální šetření provádějí terénní charitní pracovníci u jednotlivců a rodin,

V předvečer svátku se sejde na farní zahradě mládež s Václavem Nerudou a domluví se, co kdo o pouti pomůže.

Výlet důchodců do kostelů a na poutní místa na Moravě se vydařil. Vladimír Tomek dodá o výletě článek do Okénka.

Vyučování náboženství - Program hodin je vyvěšen na www.letohrad.farnost.cz.

Farní rada se příště sejde 13. října.

zapsala: *Marcela Náhlíková*

kteří vytipují starostové a faráři postižených obcí. Jedná se zejména o seniory, občany se zdravotním postižením a rodiny s dětmi. Lidé, kteří mají o příspěvek na obnovu bydlení a domácnosti zájem, dostanou peníze formou darovací smlouvy a pak účtenkou dokládají jejich konkrétní použití. Pan Striženc také vyjádřil poděkování všem dárcům, kteří do sbírky organizované Oblastní charitou Ústí nad Orlicí přispěli. V průběhu nejbližších měsíců se tímto způsobem předpokládá pomoci 150–200 domácnostem.

Více informací na www.charita.cz

Iva Marková, **Oblastní charita Ústí n.Orl.**, Na Kopečku 356, Letohrad, tel. 465 620 281

SBÍRKA NA POVODNĚ 2010

Farnost	Vybráno
Žamberk	10.643,-
Ústí nad Orlicí	38.220,-
Dolní Čermná	22.674,-
Nekoř	12.821,-
Králíky	10.495,-
Králíky-Hedeč	4.954,-
Dolní Dobrouč	20.815,-
Horní Sloupnice	27.274,-
Letohrad	51.297,-
Kunvald	1.095,-
Bystřec	1.500,-
Jablonné n.Orl.	13.763,-
Vysoké Mýto	46.457,-
Choceň	25.864,-
Horní Heřmanice	8.914,-
	296.786,-
- příspěvky dárců na Oblastní charitě v Letohradě	16.400,-
- příspěvek Oblastní charity	40.000,-
Celkem	353.186,-

SBÍRKA NA „ADOPCI NA DÁLKU“

Od října bude probíhat sbírka na 8 indických dětí, které podporuje Oblastní charita formou „adopce na dálku“. Tento projekt je zaměřený na pomoc chudým dětem formou příspěvku na jejich vzdělání. Náklady na jedno dítě činí 5.000 Kč ročně a z této částky je dítěti hrazeno školné, školní pomůcky, školní brašna a uniforma, cestovní výdaje, strava, základní zdravotní péče a tábor. Oblastní charita díky dárcům z letohradské farnosti i z města má nyní v evidenci 5 dívek a 3 hochy. Všechny děti s námi udržují písemný kontakt, posílají vysvědčení a pozdravy všem, kdo přispěli na jejich vzdělání.

Zájemci mohou přispět do pokladniček, které budou umístěny na Charitě v Letohradě a v kostelích v Letohradě a na Orlicí. Děkujeme vám.

Poděkování

Děkujeme všem, kteří pracovali na Svatováclavské slavnosti.

PŘED 30 LETY ZESNUL JAN WERICH

Za mobilizace voják Voskovec narukoval a nevoják Werich vozil celou noc ty, kdo směřovali ke svým posádkám.

„To odhodlání bylo fantastický a lidi nádherní. Hrdí a důstojní. Ona ta kapitulace nebyla zrada, ale zločin. Na důstojnosti lidí, na národní hrdosti... Přece nebojujete jen tehdy, když můžete vyhrát. Nebojujete jen proto, abyste vyhrál. Bojujete především proto, abyste se nedal. Nad lidskou blbostí se taky nedá zvítězit. Ale nikdy se nesmí přestat proti ní bojovat.“

Dne 29. dubna (1968) měl Jan Werich promluvit k židovskému mileniu na židovské radnici v Maizlově ulici před otevřením výstavy. Krátce předtím dostal dopis od televizního diváka, který ho vyzýval, aby při televizních procházkách Prahou navštívil také některý židovský hřbitov, ale ne Starý židovský hřbitov na Starém městě. Že jsou zneuctěny, pobořeny a že by se s tím mělo něco udělat.

„Původně jsem se chtěl omluvit. Nemám tyhle oficiálnosti rád a tam bude moc oficiálních osobností. Ale po tomhle dopise jsem se rozhodl, že tam půjdu a budu mluvit.“

Šel a mluvil.

„Státní židovské museum přichází se stálou expozicí, kterou za chvíli zahájíme. Pro nás pro všechny je důležité, že se tato výstava obírá tisíciletým životem českých židů a jejich podílem na rozvoji kultury v českých zemích. Jmenuje se ta expozice „Milenium iudaicum bohemicum“. Doufám, že toto označení se stane... nebo může stát tak známé, jako před několika lety například Velká Morava. Důležité je tady – a zajímavé – , že plán oslavy tisíciletí židovského usídlení v Čechách a založení Pražské židovské obce byl se zpožděním schválen. To by se dalo vysvětlit tím, že při jubilejích, která se vztahují k době, která je delší než život smrtelného člověka, jsou vždycky nějaké obtíže. Například vezměte svatováclavské milénium v roce 1929. Tenkrát se historikové zlobili jeden na druhého, protože se nemohli dohodnout, odkdy vlastně mají začít těch tisíc let počítat. Nakonec profesor Pekař vyhověl vládním požadavkům a doporučil jako jubilejní rok 1929. V roce 1966 kolem plánovaného jubilea židovského osídlení Prahy se nezlobili ani tak historici, jako spíš politici. A ne proto, že by se přeli, odkdy to mají začít počítat. Spíš proto, že v roce 1966 naše zahraniční politika a problematika víc než našimi problémy byla spojena s problémy našich přátel. A dokonce i s problémy našich zákazníků. Jak víte, náš zákazník, náš pán. A zlí jazykové tenkrát šeptali, že by prý Arabové a Asyřané a Feničané a Jordánci a Nubijci a Peršané nemuseli rádi vidět, jak se k nám sjíždějí židé z celého světa na milénium a že by to mohlo ohrozit prodej

plzeňského lahvového piva na dlouhodobý úvěr. A že by snad dokonce mohli odmítnout naše dary jako petardy, rozbušky a rachejtle, kterých v těch krajích rádi používají k oslavě Allaha a jeho proroka Násira. K tomu ke všemu navrch ještě vypukly na Blízkém východě události. A tak musíte pochopit, že bylo úředně doporučeno – tedy skutečný autor zůstane asi utajen – , aby původně plánovaný rozsah zahraniční účasti se zredukoval pouze na hosty ze socialistického tábora. A ještě dříve než toto usnesení bylo doporučeno, pouze ze Spojených států se přihlásilo více než pět tisíc zájemců. A to nemluvíme o zájemcích z jiných zemí. Omezení účasti pouze na návštěvníky ze spřáteleného tábora anulovalo smysl této výstavy ideově i materiálně. A přitom ani pořadatelům tohoto milénia, a konečně ani doporučovatelům, o dolary nešlo.

Šlo jim o toto: na jedné straně ti židé, jejichž předkové v polovině desátého století našli na tomto území svoji novou vlast, chtěli milénia využít k pozvání svých přátel z celého světa. Aby tato kulturní událost se stala naší zemi, naší vlasti, našemu státu důvodem ke chloubě. Abychom se mohli pochlubit, že v naší zemi byly a jsou demokratické tradice a že všechno, co je kulturní a lidské, nám nebylo a není cizí. Naopak. Že už dlouhá staletí je to u nás doma.

Na druhé straně některým žákům Marxe – snad chudáčkové ani nevědí, že Marx nebyl gój – šlo o to, aby se tyto tradice nepřipomínaly, neprobouzely. Jinými slovy jim šlo o to, zachovat status quo hniloby za každou cenu. Takže dnešního dne konečně zahajujeme milénium iudaicum bohemicum v tom duchu, v jakém původně bylo zamýšleno. Řečí dnešních dnů by se dalo říci, že zahajujeme rehabilitaci. Já se však pokusím používat tato slova co nejméně, protože mi připadá, že

rehabilitace je něco, co opravuje věci, které se staly jinak než praví zákon, že uvádí do pořádku proceduru. Že opravuje, ale že nenapravuje. Že opravuje chyby, ale nenapravuje křivdy. Uvádět na přesnou míru pravidla, ve kterých došlo k nepřesnostem, to může dneska každý dobrý computer neboli elektronkový počítač. A udělá to přesněji a rychleji než člověk. Ale nemůže opravit lidské svědomí. A napravovat může než svědomí. Odčinit nemůže nikdo nic. Mrtvého nevzbudíš, ztracená léta nevrátíš a probdělé noci strachu neobrátiš v sladký spánek bezstarostnosti. A já přesto uznávám, že i rehabilitace opravná je nutná. Jsme ji dlužni postiženým i sobě. Sobě jako národu, jako státu a jako lidu. Jenže já si myslím, že s touto mechanickou soudní rehabilitací musí kráčet ruku v ruce rehabilitace duchovní. Rehabilitace svědomí.

A myšlení. Myšlení nás všech jako celku. Jedna věc mi nedává spát. A to je, když začnu přemýšlet, kdo byl autorem dob terna, na které tolik nařikáme. A vždycky mi vychází, že to museli být Češi a Slováci. Neboť jaké národnosti byl prokurátor? Jaké národnosti byl muž, který mačkal knoflík k červené žárovce, aby dal prokurátorovi znamení, že obžalovaný se uchýlil od naučené výpovědi a že je třeba přerušit líčení? Já se hrozím domyslet, že to byli Češi a Slováci. Stejně jako ti, kteří ten zvonek montovali. A ti, kteří napojovali odposlouchávací zařízení. Stejně jako ti, kteří v kožených kabátech či uniformách byli suroví na slabé a bezmocné. A co bachaři? A fízlové? A to bych se mohl ptát hodně dlouho a vždycky by mi vyšlo, že to nemohl být nikdo jiný, než řada Čechů a Slováků. My jim to všichni usnadňujeme tím, že říkáme ONI! A já si myslím – a jsem si vědom, že je to myšlenka velice nepopulární -, že ale v té špině měl každý alespoň trošičku omočený prstíček. A právě proto nám bude třeba naučit se myslet lidsky a demokraticky. A humanisticky. A logicky. Důležitá práce, protože se týká každého z nás a je docela snadné ji odkládat a také ji předstírat. Ale jestliže chceme být jednou velký národ – a velikost národa není určena velikostí území, nýbrž velikostí ducha – pak nám nezbude nic jiného ještě dlouho, než na sobě pracovat.

Považoval jsem a považuji stále za největšího nepřítele člověka blbost. A z blbosti se narodil antisemitismus. Já nejsem tak vzdělaný jako pan Sartre a stovky jiných filosofů, abych mohl rozšerit nebo objasnit kořeny antisemitismu. Ale vím pudově a vím to jistě, že antisemitismus je jednou z největších příčin neštěstí lidstva. A vůbec ne proto, že ubližuje židům, ale proto, že dovoluje hlupákům, zlým blbcům, nečestným a špatným zbabělům zbavovat se pocitu méněcennosti. Přitom méněcennosti, která je zasloužená a které se nikdy nezbaví. Antisemita je v podstatě nešťastný člověk. Antisemitismus nezpůso-

Bez příčiny

Průsvitné mušky se topí v mém víně
Jedna za druhou
A já je vytahuji
Jednu za druhou
Většinou marně
A přece
Modlit se nepřestanu

Irena Dousková

bují židi, protože nejde vůbec o židy. Neboť, jak řekl Sartre – nemylím-li se – kdyby židé nebyli, antisemita by si je musel vymyslet. Je pochopitelné, že po zvrstvech, kterých se dopustil nacismus, by nebylo ani chytré ani výhodné se hlásit k antisemitismu. A proto vynalézáme slova. Nová slova, vymyšlená prodejnými nebo vystrašenými žurnalisty, hloupými ideology, kterými nahrazujeme slovo antisemitismus. A to nám dovoluje, abychom na jedné straně oficiálně kladli věnec na hrob židům, umučeným fašismem, a současně nazývali Israel agresorem. To nám dovoluje, abychom koncentrační tábory, třeba Osvětim – abych nejmenoval zem -, upravili a ukazovali co věčný pomník nacistických vrahů a současně vyhazovali z universit vědce a profesory a spisovatele a nazývali je sionisty. Kdyby to nebylo tak odpuzující, tak by to bylo k smíchu – ta představa, že říkáme agresor národu, který měl být podle autentických slov presidenta sousední země vymazán z mapy a smeten do moře. Muži i ženy Israele se chopili zbraní a rozehnali útočníka. Útočníka, vyzbrojeného nejmodernějšími zbraněmi cizího původu a rozehnali ho jako hejno vrabců za tři dny. A to byli dělníci, rolníci, inteligence a jejich děti a ti to byli, co se ubránili přepadení. A my jim za to říkáme agresori... To jsou věci, nad kterými se prostě staví rozum. A tím spíš, že tuto náhražku za antisemitismus k nám přivál vítr od nejpokrokovějších a nejspravedlivějších států na této zeměkouli. Američané mají přísloví, které říká, že je zapotřebí všech možných druhů lidí, aby se naplnil svět. Vždycky bylo, je – a já se domnívám, že i bude na světě víc lidí hloupých a nevzdělaných než chytrých a vzdělaných, i když chytrost a vzdělanost nejsou na sobě přímo závislé. Já znám mnoho vzdělaných hlupáků. Byli a ještě dlouho budou antisemiti. Jestliže tu dneska stojím a mluvím o antisemitismu, z kterého se rodí fašismus, tak to není proto, abych bránil židy. Nebo abych se je snažil ochraňovat. Protože, zaplať Pán Bůh, židi ukázali, že se bránit umějí a že se bránit chtějí. Když v minulém století pan profesor Tomáš Garrigue Masaryk se angažoval v tak zvaném Hilsnerově procesu, vyčítali mu někteří čeští hlupáci, že

Ve vinohradu

Společenství malířů sycených veselostí tekoucího vína ve sklípku slováckého vinohradu. Večer před bouřkou, temné mraky nízko nad zemí, vinohrady zalehl mlhavý fialový opar tajemnosti. Chodník mě vede do hloubky labyrintu těžkých zralých hroznů. Stmíváním nevidím na cestu. Moje noha zavadí o kámen nepravidelně vydlážděného kostrbatého chodníku ze starých pískovcových kamenů. Náhrobní kameny odněkud z židovského hřbitova. Položeny do hlíny, zneuctívány šlěpějími bot pijáků. V zapomenutí štěstím z úrody dostatku vinné šťávy hroznů. Tam, kde jsem zůstala stát v zeleni listů a tíži vína, na pískovcovém kameni u nohou vytesáno, Judita Blau. Nikdo nevěděl, odkud kameny jsou. Odpradávná. Zůstalo její věčné světlo a nad námi Bůh.

Eva Milotová

je zaprodanec židů. Masaryk jim prý odpovídal, že to nedělá proto, aby chránil židy, ale aby chránil českého člověka před hlupáctvím. Těžko by se to dalo říci lépe. Já jsem byl vždycky nepřítelem antisemitismu, protože jsem ho považoval a považuji dodnes za svého vlastního nepřítele. A dějiny – a hlavně dějiny posledních 35 let – dosvědčily, že antisemitismus je avantgardou fašismu. A činem obojího je násilí. Útlak. A to jest imperialismus. Židé nikdy nebyli národ násilníků. Nenajdete v židovské kultuře nic nehumánního. To, co rádi označujeme za křesťanský projev lidskosti, má v židovské historii své dávné vzory. Podle mého soudu židé nebyli a nejsou nijak zvláštní lidé. Vždycky to byli normální lidé v nenormálních podmínkách. Proti přesile fyzické síly, která je obklopovala, se bránili úsilím vyrovnat se silou ducha. A tak tomu je i u českých židů. Víte, není třeba jmenovat všechny velké duchy české kultury, které naše země zrodila. Já jsem hrdý na to, že mezi mými krajany jsou lidé jako Sigmund Freud, Gustav Mahler, Max Brod, Franz Werfel, Franz Kafka, Richard Weiner, Rudolf Fuchs, Egon Ervin Kisch, Otto Gutfreund, anebo Karel Poláček, Bedřich Feigel, Egon Hostovský, Karel Ančerl a jiní vynikající vědci, umělci, spisovatelé v dávné době i ze současnosti. A proto si myslím, že budeme muset začít rehabilitaci sami v sobě, naučit se myslet demokraticky, protože jsme to částečně zapomněli a částečně jsme neměli čas se to naučit. A to musíme proto, abychom měli svobodu. Ale svobodu takovou tu lidskou, svobodu, co nosíme a máme nosit každý v sobě. Potom snad bude jasnější, že antisemitismus je nepřítel svobody a že svobodní nebudeme – ani my, ani Slováci, ani nikdo jiný, dokud nebudou na světě plnoprávní lidé, to znamená i židé. Pokud židé po celém světě nebudou jisti svým životem a svou existencí, nebude na světě svobody. No, a teďka bychom se mohli jít podívat na tu výstavu. Děkuji vám.

KRAJINA A LIDI S PŘÍBĚHEM

„...Když si položíš otázku, kdo na odsun Němců nejvíce doplatil, kdo byl nejvíce potrestán a za co, mám čím dál víc pocit, že Němci to nebyli. Ano, přišli o majetek, ale české pohraničí je nad jiné jasný důkaz, že bohatství nepramení z majetku, ale z lidské tvořivosti. Když po válce odešly ze Sudet tři miliony Němců, jejich majetek tam zůstal. Jsme snad my, kteří jsme obsadili jejich prázdné domy, o to bohatší...“

Tomáš Feřtek, Zmizelá Sudety,
Antikomplex 2006

V roce 1930 žilo v pohraničí celkem 3 707 852 obyvatel, z nichž bylo 2 660 192 Němců (71,7 %). Po válce bylo z Československa odsunuto 2 256 000 Němců, a do května 1947 tak došlo v celé republice k úbytku obyvatelstva o 33 %. V pohraničních oblastech zaniklo kolem 3 000 obcí, části obcí a samot, zmizely tisíce staveb, z hustě obydlených území zbyly často jen pustiny, přestaly se udržovat cesty, stromy... Opuštěné a vyloupené stavby začal stát likvidovat na začátku 50. let a jejich „úklid“ vyvrcholil v r. 1959 na počest II. celostátní spartakiády, jejíž úpravnost a symboliku spokojenosti nesmělo nic narušovat. Tehdy vojáci spolu s těžkou technikou zbouřali více než 30.000 staveb.

Když našinec z kyšperské kotliny přijde třeba jen do kraje kolem Mladkova, hned cítí, že to je krajina s příběhem, že má své kouzlo a tajemnost i pro toho, kdo o její historii zhola nic neví, (natož když o ni něco tušíte). Podobný pocit máte i v Novohradských horách. Poprvé jsme tady byli před 6 lety, jezdili zde na kole po stezkách, které doprovázely tabule s fotkami určitého místa z doby nanejvýš těsně poválečné, a mohli je konfrontovat se současným stavem. Často jsme nevěřili vlastním očím - z pětitisícového městečka nezbylo nic, z dvoutisícové vesnice jeden dům... S podobnými změnami v poválečném uspořádání lidí i krajiny se tady potkáváte téměř na každém kroku, území Novohradských hor patřilo možná k těm nejvíce zasaženým tehdejší migrací obyvatelstva...

Letos byla naše návštěva jen letmá, ale díky naší známé jsme se mohli setkat i s pamětníky. Snad díky té rychlosti jsem si však těsně po povídání s panem Antonem a paní M. řikala, že z toho asi nic nenapišu – žádný strhující příběh nebo svědectví... a nebo jsou-li, pak nevyřčená, hluboko v nich samotných... A pak mi došlo, jak je má úvaha povrchní a nespravedlivá. Přece to, co mi řekli, přebohatě stačí... Normální život, dá-li se o životě uprostřed dvou ideologií mluvit jako o normálu. Nezažili o nic méně starostí a snad ani o nic méně radostí než každý druhý v té době. Jistě, napadnou nás otázky: Měli by se dnes líp, kdyby po válce odešli? Jak by dnes vypadalo pohraničí, kdyby nedošlo k odsunu? atd. Ale žádná „kdyby“ nemají smysl. Žili tak, jak mohli a jak dovedli nejlíp: „Byl to pěkný život,“ říká paní M. stejně upřímně jako:

„Bylo to zlý, moc zlý...“ V obou případech má pravdu.

Pan Anton Pascher je rakouské národnosti, narodil se v r. 1924 v Pasekách a zakrátko se rodina přestěhovala do Chlupaté Vsi. Na Novohradsku byla oblast starousedlých Rakušanů, kteří nebyli spokojeni s územním rozdělením po první světové válce a chopili se příležitosti. Nejprve při vyhlášení mobilizace odešli muži na protest do Dolního Rakouska, aby se jí nemuseli zúčastnit. Pak se na čas vrátili a po připojení Rakouska k Německu většinou přijali německé občanství, a s tím pro mnoho mužů vyvstala povinnost odejít do války. Většina z nich padla u Stalingradu.

V Chlupaté Vsi stálo tehdy 20 velkých statků (jeden z nich patřil Antonovým rodičům), 12 menších domů a žilo zde kolem 200 obyvatel. Dnes ve vsi stojí jeden statek (ten Antonův), ze dvou zůstaly poloviny, z původních obyvatel zbyli čtyři. Díky několika chalupářům, se daří ve vsi udržovat život.

Pan Anton vzpomíná: „Doma jsme měli 15 ks krav, nějaký prasata, obhospodařovali jsme 15 ha včetně lesů. Ráno jsme vstávali v 5 hodin a ještě před školou jsme šli pást ovečky a telata. Kolikrát jsme pak do školy přišli později, tak jsme dostali výprask a byli poškode. Ze vsi nás chodilo asi 10, takže jsme měli takovou partu. Naše škola byla německá a také ve vsi byly jen dvě české ženy, které sloužily

na statcích, s Čechy jsem přišel víc do kontaktu až po válce.“ Na vojnu ještě nemusel, takže pomáhal rodičům doma na statku. Bylo proč – museli plnit vysoké dodávky... V 17 letech se seznámil s dívkou, ale do odsunu se nestihli vzít, a pak už nebyla příležitost někoho jiného poznat... Pan Anton vzpomíná, jak se po válce do vedlejšího statku nastěhovalo 50 ruských vojáků a partyzánů, kteří zde bydleli skoro rok. Jednou se stalo, že do Chlupaté Vsi se zatoulalo stádo kozáckých koní z Rychnova u Nových Hradů. Tatínek poslal Antona s kamarádem, aby koně vrátili. Sovětští důstojníci je tam ale oba zavřeli do místní školy a 14 dní trvalo než se tatínkovi podařilo oba chlapce z vězení dostat. Byli šťastní - stávaly se totiž případy, že ruští vojáci odtáhli místní lidi až do Ruska. Ženy se před ruskými vojáky nesměly vůbec ukázat, a často se k Pascherům nad maštal chodilo schovávat až 15 žen. Po válce rodiče nechťeli odejít, a tak mohli zůstat. Zůstal i Anton, protože oni sami by na všechno nestačili. Vzpomíná jak vozili na žebříňáku odsunuté spoluobčany do Stropnice ke komisaři, (oni jediní měli v té době povoz), tam čekal nákladník, který je odvezl do Kaplice a pak vlakem do Německa. Pan Anton říká,

že to bylo vždycky jako pohřeb – nejčastěji ženy s dětmi a staří lidé, loučení s domovem a se vším, co tady nechali, s sebou mohli mít jen 25kg zavazadel. Na otázku, jak se Češi k Němcům tehdy chovali odpovídá: „Jak kdo. Někdo neznal slitování... Byla to taková doba... Každá válka s sebou nese nějaké účtování, které poznamená nevinné lidi... Dnes se říká, že Němci, odsunutí z Čech, měli velký podíl na poválečné rekonstrukci Německa...“

Než přišli v únoru 1948 o majetek, museli plnit různá sankční nařízení, vysoké dodávky atd. „Když jsme o všechno přišli, rodiče to moc bolelo... nechali nám 1 ha, na kterém jsme s kravkou hospodařili. Bylo to tvrdý,“ říká pan Anton, „zkusili jsme dost...“ Se

smutkem také pozorovali hospodaření nově dosídlených sousedů a národních správců, kteří byli zvyklí na úplně jiný systém hospodaření či klimatické podmínky...

Sestra se v r. 1949 vystěhovala s manželem a malým synem do Rakouska, takže rodinu čekala desetiletí naprosté izolace.

Kvůli důchodu šel Anton brzy do zaměstnání, 30 let strávil u Lesostaveb Třeboň na stavbách silnic. Vzpomíná, jak při stavbách používali materiál z rozbouřených německých domů. Rok byl v dolech v Sokolově a pak v zemědělství. Vedle toho pomáhal doma rodičům, tatínek měl 250,- korun důchodu, maminka nic, ačkoliv si na důchod platili. Člověk by řekl, že jeho život byl samá práce, starost o rodiče, přišli o majetek i část rodiny, zůstal svobodný, má za sebou několik operací. Jak to mohl vydržet? „Nejsem náročný a mám dobré vztahy s druhými lidmi. A z čeho mám radost? Já nevím... mě bavila práce... Byl to těžký život, ale dneska už to je pryč. Nikdo mě za to nic nedá... a teď se mi žije dobře, celá vesnice mi pomáhá a přes týden tu mám na práci pomocníka. Taky jsem věřící katolík, to mi celý život pomáhalo...“ Zajímá mě ještě, zda se někdy nepotýkal s tím, že není Čech? „Já jsem tady celý život cizinec, když jsem

tu chtěl žít, nemohl jsem říkat to, co jsem si myslel, taková byla doba... ale nikdy jsem neměl problém s tím, že jsem Rakušák...“ říká Anton. Ačkoliv tu žije 86 let, dodnes má silný německý přízvuk a také silnou vůli a silný optimismus...

Paní M. se narodila v r. 1927 do německé rodiny se čtyřmi dětmi. Tatínek byl obuvník, maminka byla doma a chodila sezónně pracovat na statky – za živobytí např. mlátila obilí nebo dělala jiné zemědělské práce. Žili ve vesnici, která byla německá a žili více než skromně. Doma neměli nic než ševcovský verpánek, jak říká paní M. I ona se svými sestrami chodila od 14 let sloužit nebo hlídat děti za kousek másla, vajíčka nebo mléko. V Hojně Vodě pak chodila do německé školy, ale ovládala i češtinu.

Ke konci války sloužila v hospodě, kde dělala číšnici, ale pomáhala např. i v chlévě. Tam se seznámila s jedním mužem. Už bylo jasné, že Němci půjdou pryč, když jí tento muž nabídl, ať jde k němu do hospodářství za služebnou. Paní M. tedy šla. 4 měsíce u něj sloužila, pak se do něj zamilovala a vzali se. Její manžel byl Čech, ale uměl německy, za války byl totálně nasazen v Německu. Rodina paní M. byla odsunuta, ona sama se díky sňatku s Čechem odsunu vyhnula. Sama o tom říká: „Po válce byl frmol, přišli finančníci, četníci. My jsme se tak báli... Báli jsme se Čechů...

Rodiče a sourozence odsunuli, já nemusela, protože jsem byla těhotná, ale než manžel sehnal potřebné dokumenty, dalo mu to dost lítání. V září rodiče odcházeli ze sběrného tábora v Kaplicích. Napekla jsem chleba, vzala kus másla a jela tam za nimi. Hlíдалa tam česká stráž, které jsem říkala, že tam mám rodiče a sourozence a jdu se s nimi rozloučit, tak mě pustili... Pak jsem řadu let maminku neviděla. Psali jsme si... ale to víte... do dneška to bolí... Ty začátky tam měli hrozně těžký. Když mi bylo smutno po rodičích, tak jsem si poplakala a bylo to. Na nějaký smutnění nebyl čas, byla rodina, děti, práce... Za maminkou jsem jela, když už jsem měla čtyři děti... Maminka tam onemocněla, a tak mě za ní třikrát pustili... Já se tady měla dobře, měla jsem oporu ve svém muži, on si taky za války zažil své...“ Než jim byl v r. 1948 sebrán majetek, hospodařili na 12 ha, měli koně, 5 krav. Paní M. vařila v kuchyni, měla důchod 400,- korun. „Pak to zvedli na 600,- a to už šlo,“ říká a po chvíli pokračuje: „Žili jsme dobře, mám dobře vchovaný děti – starají se o mě. Člověk musí mít dobrou vůli a taky vůli poprat se se životem... Mám dobrý i špatný vzpomínky...“

/M zdroj: Zmizelá Sudety, Antikomplex, Domažlice 2006

ZA NAŠI CIVILIZACI SE NESTYDÍM

Během svých cest se Milena Holcová dostala k lidem různých kultur, ras i náboženství tak blízko, jak se to podaří málokomu. Žila s nimi v jejich chatrčích, jedla jejich jídlo, sdílela každodenní starosti. Její pohled na různá etnika je díky tomu prostý předsudků, ale také idealizace a iluzí.

Milena Holcová (1954), právnička, cestovatelka, novinářka, spisovatelka a scenáristka. Procestovala čtyři kontinenty a své zkušenosti uložila do jedenácti knih.

Myslíte si, že pocit provinilosti, kterým trpí naše civilizace vůči bývalým koloniím, především ale vůči Africe, není tak docela opodstatněný?

Věřím, že je překonaný a zbytečný. Samozřejmě nemůžeme pominout vliv otrokářství a drancování přírodního bohatství. Civilizovanost, kterou jsme se tam pokoušeli vnést, však byla záslužná. Země, kterých se západní civilizace nedotkla, dnes řeší problémy, které my máme už sto let za sebou. Když se ve dvacátém století země subsaharské Afriky začaly osamostatňovat, ať už to byla třeba Uganda, Zimbabwe, Tanzanie nebo Kongo, probíhal všude zhruba stejný scénář: První svobodné volby pod západním dohledem ještě proběhly jakž takž demokraticky. Ať už je vyhrál kdokoli, během několika let shrnul veškerou moc pod sebe, protivníky zlikvidoval a zemi během několika roků zdevastoval víc, než dokázali kolonizátoři za padesát let. A to nemluvím o kmenové nenávisti, která ničí polovinu kontinentu.

Když jsme poprvé přijeli do Zimbabwe, byla to prosperující země s bělochy ve vládě. V Harare jsem měla pocit, že jsme ve Švýcarsku. Teď jde všechno do háje. A „můžou za to kolonizátoři“ je pro Mugabeho báječná výmluva. Naproti tomu existují hrdé, svobodné země, které se nikdy nikomu nepodrobily. Afghánistán, třeba. Etiopie (až na krátkou válečnou epizodu s Itálií) také nebyla kolonizovaná. A co z toho má? Osmdesátiprocentní negramotnost, zničenou přírodu, neexistující infrastrukturu, periodické hladomory, nekontrolovatelnou kriminalitu. Demokracie většinu populace obtěžuje, protože je nepřehledná. Zvlášť v zemi, kde nefungují média. Mám chuť prohlásit, že historická konfrontace s naší civilizací se ukázala jako zdravá.

Ale pak jsou tu také země, které sice nebyly koloniemi, ale ani se nepokoušely o západně strážnou demokracii a fungují tiše a spolehlivě. Takovou „osvícenou despotií“ je možné potkat v Ománu. Sultánovi patří veškerá půda a jen on rozhodne, jak se s ní bude

nakládat. Lidi v Ománu mi připadali nesrovnatelně spokojenější než ti svobodní v Etiopii. Možná proto, že nenesou břímě odpovědnosti, což je určitě příjemné.

Čím víc zemí jsem navštívila, tím jsem v nějakém zobecňování opatrnější. Doufám, že mě neberete příliš vážně... jen tím chci říct, že se za naši civilizaci nestydím. Neměnila bych.

V dnešním superkorektním světě vyžaduje určitou odvahu si něco takového vůbec říct, natož to říct nahlas.

Trošku mne pobuřuje názor, že přírodní národy jsou ty čisté, pravé, že oni jsou ti hodní, že tam ještě platí ty přirozené přírodní principy. Jenže jaké jsou to principy? Silnější sežere slabšího. Civilizace je tu od toho, aby tyhle přírodní principy kultivovala. Zůstaňme u té Afriky.

Cizince tady hned v prvních dnech udeří

Foto: Tomáš Svoboda

do očí všeobjímající nuda mužů. Většinou nepracují, tvoří hloučky, celý den posedávají pod stromem a řeší, proč to nejde, případně jak zbohatnout bez námahy. V jedné zambijské vesnici jsme zažili ilustrativní zkušenost: Strávili jsme tam několik týdnů, a protože jsme nevydrželi sedět s nimi celý den v chatrčích a pozorovat, jak se posunuje stín, chodili jsme po okolí. Jednou jsme si stopli místního rodáka, inženýra, který si vzal Dánku a vystudoval v Dánsku zemědělství. Vrátil se,

s velkým zápletem jezdil po vesnicích a říkal domorodcům: Tohle tu pěstujte, to tu půjde, nemusíte se o to moc starat. Byl zdejší, místní podmínky dokonale znal.

Tak jsme se vrátili k „naším“ a nadšeně hlásili: Je tady takový chlap. Zajděte za ním, dobře vám poradí.“ „Co rozdává?“ „Semínka.“ „Hmm, semínka... A kde je?“ „Ve vedlejší vesnici.“ „To je daleko.“ „Za půl hodiny tam budete!“ „A dneska je moc horko, půjdeme zítra.“ „Zítra už tam nebude!“ „Hmm, ono by to tu stejně nerostlo...“

V téhle vesnici o sobě nějakých dvacet chlapů tvrdilo, že jsou učitelé. Učit neměli koho, tak jen periodicky chodili buší „na pracák“ a cestou nadávali, že se o ně stát nepostará.

Myslela jsem, že teze jako „černoši jsou od přírody líní“ jsou už nějakou dobu překonané?

Ale já nemyslím, že je to rasový problém.

Dřív jsem se pošetile domnívala, že ve hře je klima. Kde je tuhá zima, tam byli lidé historicky víc motivovaní k akci, myšlení, koncepci. Jenže pak jsem projížděla Rusko a zakolísala. Opět hloučky postávajících chlapů, tentokrát v ušankách a s lahví vodky v ruce.

Zázitek z jedné ukrajinské vesnice. Po deštích byla na návsi obrovská louže, přes kterou se místní už týden brodili v holínkách. Nikoho nenapadlo, že by stačilo vzít krumpáč a prokopnout obyčejnou stružku. Bylo jim to jedno, byli na bláto zvyklí. Totální odevzdanost.

A šlo o bělochy, Slované, skoro naše příbuzné. Rasové zobecňování je podle mě omyl.

Mám ale dojem, že to, co se skutečně dá zobecnit, co mají lidé společného, vůbec na jazyku ani barvě kůže nezávisí. Ať přijedete kamkoli, ze všeho nejdřív přestanete vnímat právě barvu pleti. Já, on to byl vlastně černoch, uvědomíte si překvapivě až hodinu po rozhovoru. Tudy ty dělicí linie nevedou. Je to jinak – babička z Ostravska má určitě blíž k babičce z masajské vesnice než k fanouškovi Baníku. Začnete vnímat, že se všude na světě opakují určité typy lidí. Partičky puberťáků, kteří se před sebou předvádějí, dvojice rozchechtaných holčiček, sedřené ženské, které by se pro rodiny ztrhaly, nebo velké matky, které ze

svých synů vychovávají další generaci machrů, poctiví řemeslníci pyšní na své výtvoři nebo obrýlení intelektuálové s mindrákem. Rozdíl je snad jen v četnosti výskytu. A je úplně jedno, v čem jsou oblečení, jestli mají na hlavě sombrero nebo turban, jestli stojí před jurtou, před chatrčí z vlnitého plechu nebo před mercedesem. Tohle je všude ve světě stejné.

Chcete tím říct, že se tím pádem ve světě dostáváte do stále stejných situací?

Některé situace lze označit jako modelové. Přesně na nich člověk může porovnávat rozdíly v národních mentalitách. Nádherný je třeba dopravní kolaps, který spolehlivě zažijete všude.

V Africe jdou všichni svorně tlačit auto, v Evropě se telefonuje o pomoc, v Rusku se odevzdaně čeká, v Mongolsku sedí na mezi a zpívá....

Typický test, který si můžete vyzkoušet kdekoli, je něco zapomenout v kavárně nebo na zastávce a odejít. V Africe vůbec nemá cenu se vracet. Sledují vás už od příchodu a doufají, že něco zapomenete. Vyjde-li to, následuje rvačka. Když se nám totéž stalo v iránském Isfahánu, běželi za námi kus cesty, aby nám mohli zapomenutou ledvinku vrátit.

V buddhistických zemích nalezete dotyčnou věc, třeba ručník, klidně používá – pokud se ale pro ni vrátíte, okamžitě to uzná a ochotně ji vrátí. Je to váš ručník, samozřejmě, ale přece tam nebude jen tak bez užitku ležet. V Japonsku jsem zapomenutý ručník našla na svém místě. Vypraný a navoněný!

Od kterého národa nebo etnika bychom se podle vás měli nejvíce učit?

Obvykle v každém kontaktu s cizí kulturou najdu něco, co mi připadá obdivuhodné, a zase něco, co raději ne. Fascinovala mě solidarita žen v Íránu. Ty ženy se o sebe mohou opírat, a jestli pověsti nepřehánějí, chovají se k sobě velmi slušně i ve vězení. Zřejmě plody kultivace, která pod čádky probíhá již mnoho generací.

Bavily mě výchovné metody mexických indiánů, které velmi přirozeně vyvažovaly míru svobody a odpovědnosti. V sedmi letech dostane dítě kůzle, se kterým může volně nakládat. Může z něho vychovat kozu a založit stádo, nebo třeba vyměnit za angličáka. Rozhoduje samo. Když se rozhodne pro angličáka, bude mít hlad, ale je to jen jeho problém.

Na jeden fenomén přírodních národů v naší společnosti však myslím obzvlášť často. Dal by se snad nazvat – přesvědčení o smyslu své existence. Čím jednodušší etnikum, tím to má jasnější. Záviděníhodné.

V jedné ze svých knížek jste přišla s názorem, že hybnou silou dějin je nuda. To ale není zrovna pozitivní síla...

...není. Zato je jí všude tolik, až to zaráží. Všude v méně vyspělých zemích potkáte hloučky nudících se chlapů. Ženy jsou na tom lépe, pořád se mají o co starat, ale muži jsou v tomhle ohledu zranitelnější, frustrovaní. Vyplnit zbytečnost a prázdnotu své existence stojí úsilí a dost to bolí. Potřebují dodat svému bytí nějaký přesah. Změníme svět, uděláme ho spravedlivější, lepší. Ať po nás něco zbude. Hurá! Jde jen o to, jestli se dostanou

ke zbraním. Pokud ano, je dopad takových idejí ničivý. Je přece mnohem zábavnější střílet na živý terč než okopávat řepu. Ostatně, takhle nějak vznikl Tálibán - Američané vybrané Afghánce vycvičili z obavy ze sovětské nadvlády. Pak se situace změnila, oni už však měli zbraně a byli nadrženi na nějakou akci. Přece zas nepůjdou zpátky na pole, když přece ta svoboda a vlast....!

Hodně se teď mluví o krizi mužské identity. Šelmy jsou vyhubeny, svět objeven, v čem by tedy měla spočívat mužská role, mužský úkol?

Foto: Tomáš Svoboda

Stavět. Budovat. Kultivovat. Vždycky, když jedu přes nějakou dálniční smyčku nebo jinou obrovskou stavbu, žasnou a kvokám obdivem. Tohle bych nikdy nedokázala ani narýsovat. Pračky, ledničky, myčky, mikroprocesory, mobily – všechno vymýšlejí chlapi. Proboha! To je přece mužská role. Ženy by si měly uvědomovat, jak jim muži úžasně zjednodušují život, ne je brát jako primitivy, co umí jen střílet nebo kopat do balónu.

Dcera nedávno projela půlku světa, aby zažila ohrožení za humny, skoro doma...

No, to je právě ono. Bojíme se jen toho, co neznáme. Žijeme možná v nebezpečnější oblasti, než si připouštíme. Ale známe ji, tak jsme v klidu. V Grónsku mi jeden Inuit řekl, že do Prahy by se nikdy neodvážil. Víte, že Václavák má pověst jednoho z nejnebezpečnějších náměstí na světě?

Promítá se vám zkušenost s nejrůznějšími etniky do běžného života? Jste ostražitější, nebo naopak otevřenější?

Jsem pochodující důkaz toho, že svět je spíš dobrý než zlý. Většinou jezdíme stopem, ocitáme se v pozici bezdomovců, bezbranných a naprosto odkázaných na lidskou dobrotu. Přesto jsme se vždycky dostali tam, kam jsme chtěli a všechno jsme přežili bez větší újmy. I ten Afghánistán – vždycky se nakonec našli obyčejní lidé, kteří nám pomohli. V součtu bylo nesrovnatelně víc těch hodných než těch zlých. Nebojím se lidí, díky dobrým zkušenostem jsem otevřenější bez ohledu na to, s jakým etnikem se dostávám do kontaktu. Kdyby tady teď začali běžně chodit chlapi v turbanech, zůstala bych v klidu.

Eva Jedelská,

Psychologie dnes č. 7-8/2010

Počítala československá exilová vláda v Londýně s tak krutou a nelítostnou odpovědí Němců, jakou bylo vypálení Lidic a Ležáků?

Brutalita a množství popravených nezaskočilo jenom Londýn, ale i některé německé pohlaváry. Hitler po Heydrichově smrti strašně zuřil a žádal daleko větší a krutější represí vůči obyvatelstvu. Deportace, likvidace, další a další Lidice. Vyzní to paradoxně, ale mnohým občanům protektorátu tehdy zachránil život Heydrichův nástupce v Praze, K. H. Frank, který Hitlera přemluvil k omezení takovýchto požadavků. Na rozdíl od Hitlera si uvědomil i riziko podobně vedené totální represe vůči obyvatelstvu jedné země. Neboli vědomí toho, že před smrt postavený národ by se v takto zoufalé situaci mohl začít bránit.

Protektorát před a po atentátu vnímali jinak. Nešlo přitom o strach z českého nebezpečí. Tady odboj vůči Němcům představoval spíše sporadické, individuální akce než třeba vysloveně partyzánskou válku, s jakou se potýkali v Jugoslávii nebo v okupovaných částech Ruska, což pro ně znamenalo daleko větší nebezpečí. Jejich velké materiální a lidské ztráty v těchto zemích o tom taky vypovídají. V protektorátu šlo o něco jiného. Myslím si, že i je především zaskočil psychologický rozměr celé akce. Neboli úspěšně provedený čin příslušníky podřadné slovanické rasy na vysokého nacistu, který navíc ztělesňoval vše, o čem pod touto terminologií snili. Dokonalý arijský vzhled, inteligence, pracovitost, oddanost věci, vůdcovství, ale i tvrdost, nesmlouvavost, přijetí vlastní výjimečnosti, povýšenost vůči vazalům. Proto ta Hitlerova nepřítelna zuřivost.

Heydrich bývá označován za „chladnokrevného kata“, „pražského řezníka“, „muže s ledovým srdcem“. Není paradoxní, že byl otcem čtyř dětí, manželem.

Manželce zahýbal při každé příležitosti. S prostitutkami, které fyzicky i sexuálně ponižoval, poněvadž měl se sexem problémy. Děti vychovávala jeho žena, často býval dlouho mimo domov, pracovně zaneprázdněný. Co z něho dělá člověka, je snad jeho záliba ve sportu, byl to talentovaný šermíř, a pak vážná hudba. Tu měl opravdu rád, takže nějaké emoce, city v sobě snad nosil, avšak určitě pečlivě skrýval. Špatně taky snášel smrt svého dítěte.

Jak byl atentát přijat v okupované Evropě? Mělo to vliv například na francouzské odbojáře, pokusili se o něco podobného?

Evropu ovládala nacistická propaganda, takže nějaké odlišné reakce od oficiálního stanoviska Berlína neobjevíte ani v Petai nově části neokupované Francie. Samozřejmě výjimkou byla svobodná Anglie, Londýn. Možnou inspiraci pražským atentátem lze vidět v řadě pokusů o zabití Pierra Lavalu, hlavního francouzského kolaboranta a od roku 1942 šéfa vlády vichistického režimu. Nikdy se to ale nepodařilo. Mimochodem

důvodem k atentátu na Heydricha byl právě úspěšný francouzský odboj.

Podle zásadní práce historika Roberta Paxtona La France de Vichy tak úspěšný zase nebyl, Francouzi spíš s Němci vesele kolabovali. Jak to tedy myslíte?

Vůbec nezastávám tezi, s níž přišel po válce de Gaulle a platila až do sedmdesátých let, že všichni Francouzi proti Němcům srdnatě bojovali. Odboj ale ve Francii existoval a právě jeho úspěšné akce proti nacistickým okupantům často dával v Londýně Churchill za příklad Benešovi, kterému vytýkal českou pasivitu. To objevíte v oficiálních dokumentech i v korespondenci obou politiků. Naopak málo známou věcí je to, že z Prahy měl Heydrich zamířit do Francie, což se díky atentátu nestalo.

S jakým posláním?

Foto: Lucie Svobodová

Ve Francii měl řídit deportace židovského obyvatelstva. V Paříži byl měsíc před svou smrtí, kde domlouval francouzskou spoluúčast na celé akci s dalším známým kolaborantem René Bousquetem, šéfem policie. Datum odchodu z Prahy měl Heydrich definitivně domluvit s Hitlerem v Berlíně večer toho samého dne, kdy ho v Kobylisích zasáhly střepiny z bomby atentátníků.

Na deportaci a likvidaci židovského obyvatelstva z celé Evropy však smrt hlavního organizátora nic nezměnila. Všechno

už bylo připraveno, dva měsíce po Heydrichově smrti to nacisti rozjeli. Jak byl pro ně důležitý a vnímali jeho odkaz, ukazuje symbolický název této operace – Reinhard. Atentát měl přijít o půl roku dříve, absence hlavního mozku, jenž operaci připravoval, by ji určitě přinejmenším znesnadnila. Ovšem cílem československé exilové vlády bylo něco jiného než likvidace organizátora „Konečného řešení“. Chtěli světu a Spojencům dokázat, že Češi proti okupantům bojují.

V Česku je známý poválečný film **Vyšší princip o situaci těsně po atentátu, v němž profesor gymnázia svým studentům navzdory riziku z udání říká slavnou větu: „Vražda na tyranovi není zločinem.“ V přijetí této myšlenky česká společnost nemá problém, naopak ji názorově rozdělují osudy skupiny bratří Mašínů, kteří v boji s jiným totalitním systémem, komu-**

nismem, použili rovněž zbraně a zabíjeli. Ne sice prominenty režimu, ale jeho řadové policisty. Kdy podle vás má člověk právo uchýlit se k takovému aktu?

Podle mého názoru nejde jen o právo, ale i úkol. A to v okamžiku, kdy takový režim přímo ohrožuje lidskou existenci vraždami, mučením, terorem. Kdy je nemožné hledat pomoc v justici, policii nebo v armádě, tedy ve složkách režimem ovládaných a jemu podřízených. Něco jiného jsou ale atentáty či násilné únosy, jak je známe třeba z historie Rudých brigád na Západě. Člověk může být názorově totálně antikapitalistického zaměření, ale používat takové prostředky v demokratické společnosti právo nemá.

Knížka o pražském atentátu ve vás dozrála v roce 1999, ale vyšla až v roce 2010. Proč to trvalo tak dlouho?

Musel jsem načíst a nastudovat spoustu materiálu, diskutovat o tématu s historiky, specialisty. A pak, žívím se jako profesor na gymnáziu, přednáším na univerzitě, takže jsem se atentátu věnoval výhradně ve svém volném čase. Pět let jsem vlastně pendloval mezi Prahou a Paříží. Měl jsem tady pronajatý malý byt a hlavní část výzkumu prováděl v Praze.

Když čtenář bere taktó tematicky zaměřenou knihu do rukou, má představu, že si bude číst

o hlavních postavách dramatu, následném teroru a atmosféře tehdejší Prahy, avšak světem Gabčíka, Kubiše, Heydricha, prostupuje i váš život. Co vás přimělo ke zvolení této formy vyprávění?

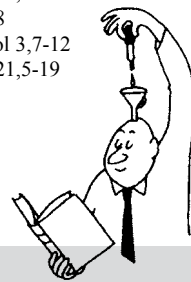
Máte asi na mysli v knize zaznamenané vzpomínky na mého otce historika a jeho vliv, moje vlastní studia, v naší rodině živý mýtus o jediném komunistickém odboji, vysvětlení důvodů, které mě vedly ke knížce HHHH. Nechtěl jsem zkrátka napsat pouze literární příběh, moji fikci pražského atentátu. Takových románů o dějinných událostech existuje dlouhá řada. Šlo mi spíš o to ukázat, jak i na první pohled vzdálená historie zasahuje a prostupuje životem každého člověka. Narodil jsem se přesně třicet let po atentátu v zemi, která s ním nemá nic společného. A přece se mě ten odvážný čin parašutistů vyslaných z Londýna hluboce dotknul. Chtěl

jsem ho proto zasadit do svého života, nejen se vžít do pocitů hrdinů, atmosféry strachu, nenávisť, krutosti, a pak to všechno nějak živě popsat. Přesněji řečeno, chtěl jsem ukázat fikci o historických událostech, kterou si oproti jejich reálnému obrazu vytváříme a deformujeme tak jejich obsah pod vlivem výchovy, školy, dobové interpretace či časového odstupu. Literatura je v tom mocným nástrojem.

Jaroslav Formánek, Respekt 32/2010

K přípravě na bohoslužby o nedělích a svátcích

neděle 17.10.	29. v mezidobí
posvícení v Letohradě a na Kunčicích	
diecézní sbírka na misi	
7.15 h. Letohrad	Ex 17,8-13
8.45 h. Mistrovice	Ž 121
10.15 h. Orlice	2 Tim 3,14-4,2 Lk 18,1-8
sobota 23.10.	16.30 h. Lukavice
	18.00 h. Mistrovice
neděle 24.10.	30. v mezidobí
posvícení na Orlici a Šedivci	
7.15 h. Letohrad	Sir 35,15b-22a
8.45 h. Šedivce	Ž 34
10.15 h. Orlice	2 Tim 4,6-8.16-18 Lk 18,9-14
čtvrtek 28.října	Den vzniku samostatného státu
	17 h. ekumenická bohoslužba v kostele na Orlici
sobota 30.10.	18 h. Lukavice
neděle 31.10.	31. v mezidobí
7.15 h. Letohrad	Mdr 11,22-12,2
8.45 h. Mistrovice	Ž 145
10.15 h. Orlice	2 Sol 1,11-2,2 Lk 19,1-10
pondělí 1.11.	Slavnost Všech svatých
	17 h. Lukavice
	18.30 h. Letohrad
úterý 2.11.	Památka zemřelých
	17 h. Mistrovice
	18.30 h. Orlice
sobota 6.11.	18 h. Mistrovice
neděle 7.11.	32. v mezidobí
7.15 h. Letohrad	2 Mak 7,1-2,9-14
8.45 h. Lukavice	Ž 17
10.15 h. Orlice	2 Sol 2,16-3,5 Lk 20,27-38
sobota 13.11.	18 h. Lukavice
neděle 14.11.	33. v mezidobí
diecézní sbírka na plošné pojištění	
7.15 h. Letohrad	Mal 3,19-20a
8.45 h. Mistrovice	Ž 98
10.15 h. Orlice	2 Sol 3,7-12 Lk 21,5-19

Okénko do farnosti - Vydavatel Farnost sv. Václava v Letohradě

Adresa redakce: Václavské náměstí 57, 561 51 Letohrad • Redakce: Iva Marková, Miloslava Šejvlová, Václav Vacek, jazyková úprava Jana Kalousková, e-mail: ivamarkova@tiscali.cz • digitální podobu naleznete na www.letohrad.farnost.cz
Registřikové č. MK ČR E 12797 • Sazba: JPG, Tisk: Grantis s.r.o. tel. 465 525 741